

УДК 347.1

Юрій Михайлович ЖОРНОКУЙ,

завідувач кафедри цивільного права та процесу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9669-6062>

ДОГОВОРИ ПО РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

При розгляді питань правового регулювання реорганізації юридичних осіб вчені в основному акцентують увагу на правовій природі реорганізації, порядку її проведення, правовому становищі сторін і захисту їх прав. З незрозумілих причин осторонь залишаються питання договірних конструкцій, що опосередковують відповідні правові зв'язки – договори про злиття та приєднання, що одержали в науці найменування «договори про реорганізацію юридичної особи». При цьому, окремі питання зазначених договорів є важливими не лише для теорії, але й для практичної діяльності.

Іноді договір злиття (приєднання) порівнюють з установчим договором. Відповідно до останньої договірної конструкції її сторони (засновники) беруть на себе зобов'язання створити юридичну особу та визначають порядок спільної діяльності з її створення, умови передачі їй свого майна, участі в її діяльності та управління цією діяльністю, умови та порядок розподілу між собою прибутку і збитків, а також порядок виходу зі складу юридичної особи [1, с. 5–14].

У свою чергу предметом регулювання реорганізаційного договору не є порядок участі сторін у діяльності створюваного товариства та управління ним, а також умови і порядок розподілу прибутку й можливість виходу з його складу, оскільки сторони договору перестають існувати.

Аспектом, що дозволяє відрізнити реорганізаційні договори від установчих і договорів про створення корпорації є та обставина, що останні мають за мету організацію якоїсь тривалої діяльності без створення або зі створенням юридичної особи, у той час як реорганізаційні договори переслідують лише мету створення та припинення юридичних осіб і не торкаються поточної їхньої діяльності [2, с. 68]. Отже, договір про реорганізацію не є установчим документом і не визначає правосуб'єктність корпорації.

Правова природа договорів про злиття (приєднання) господарських товариств, з погляду законодавця, істотно різниться. Так, прямо не визначається правова природа договорів про злиття та приєднання акціонерного товариства (далі – АТ) і товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ). Як наслідок питання про юридичну природу таких договорів, що укладаються у процесі реорганізації таких осіб, у правовій науці є дискусійним, що обумовлено специфікою корпоративних відносин.

Ознаками, що дозволяють відрізнити договори про злиття та приєднання від споріднених, є можливість участі в них лише юридичних осіб, мета –

створення нового (для злиття) або реорганізація (для приєднання) юридичної особи – правонаступника учасників договору, що припиняють свою діяльність у результаті виконання договору, безоплатний характер і відсутність істотної умови про поєднання внесків для здійснення спільної діяльності [3]. Зазначене дозволило окремим автором стверджувати, що реорганізаційні договори при злитті та приєднанні містять ряд специфічних рис, які не дозволяють віднести їх до правочинів, передбаченим законом. Тому є всі підстави віднести їх до непоіменованих цивільно-правових договорів [2, с. 69].

Головною особливістю договору про злиття є те, що він укладається між юридичними особами, що зливаються, які, внаслідок виконання договірних зобов'язань, припиняють своє існування (ліквідуються). Склад майна, перелік майнових прав і обов'язків, що передаються однією юридичною особою іншій, на думку Н. В. Козлової, визначається договором про злиття [4, с. 171]. Зазначене не дозволяє авторці погодитися із твердженням про те, що договір про злиття (приєднання) АТ за своїм змістом не є цивільно-правовим договором, а є різновидом затверджуваного загальними зборами акціонерів рішення про реорганізацію, яке визначає умови реорганізації за участю декількох юридичних осіб [5, с. 7, 19].

Рішення загальних зборів учасників корпорації про реорганізацію і договір про злиття (приєднання), що укладається такою особою з іншими суб'єктами, є самостійними юридичними фактами, що опосередковують процес реорганізації. Виходячи з положень ст. 81 Закону України «Про акціонерні товариства» можна чітко визначити, що передача майна, перехід прав і обов'язків при реорганізації АТ мають здійснюватися винятково на підставі договору про його реорганізацію.

Цивільне законодавство передбачає укладення договорів під час здійснення реорганізації у формі злиття та приєднання, названих відповідно договорами про злиття та приєднання. У свою чергу Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) не лише не регламентує умови зазначених договорів, порядок їх укладення, зміни та розірвання, але навіть не згадує про них (ст. 104, 106, 107). Відповідно до положень ч. 2 ст. 107 ЦК України після закінчення строку для пред'явлення вимог кредиторами і задоволення або відхилення цих вимог комісія з припинення юридичної особи складає передавальний акт (у разі злиття або приєднання), який має містити положення про правонаступництво щодо майна, прав і обов'язків юридичної особи, що припиняється.

Слід звернути увагу на загальну мету, яка переслідується сторонами договорів про злиття та приєднання юридичних осіб – проведення реорганізації юридичних осіб, що опосередковує процедуру універсального правонаступництва та відрізняє їх від договорів про створення нового суб'єкта права як це іноді стверджується в літературі [6, с. 23]. Основне завдання, що стоїть перед сторонами реорганізаційних договорів – забезпечення у процесі реорганізації переходу прав і обов'язків від одних суб'єктів права до інших. Однак метою сторін договору про злиття є не створення нового суб'єкта права, а забезпечення процедури передачі прав і обов'язків декількох існуючих юридичних осіб одній юридичній особі, спеціально створюваній для цього.

Щодо такого різновиду реорганізаційного договору, як договір про злиття господарських товариств, то його сторони не стають учасниками новостворюваної корпорації, оскільки їх діяльність припиняється у зв'язку зі створенням нового суб'єкта. Не можна їх називати і засновниками, оскільки засновники – це особи, які ухвалюють рішення про створення корпоративної організації. У процесі злиття господарських товариств не відбувається створення нового господарського товариства, а має місце його створення в процесі реорганізації.

Найбільш важливими положеннями договорів про злиття (приєднання) корпорацій є положення про порядок обміну їх учасниками у процесі реорганізації належних їм часток (акцій, паїв). Ці положення мають істотні особливості під час випуску в процесі реорганізації цінних паперів. У договорі про злиття (приєднання) АТ необхідні обмеження, що перешкоджають довільній заміні цінних паперів (безпосередньо, акції при реорганізації конвертуються лише в акції; при цьому прості акції конвертуються лише в прості акції, а привілейовані – у прості або привілейовані), що законодавством не регламентується. Крім того, при реорганізації шляхом злиття, приєднання одержання акцій акціонерами – власниками акцій однієї категорії (типу) одного АТ, що реорганізується, проводиться на однакових умовах.

Договір про злиття (приєднання) має передбачати, що додаткові внески та інші платежі за цінні папери, розміщені під час реорганізації юридичної особи, а також пов'язані з таким розміщенням, не допускаються. У договорі про злиття необхідно вказати способи розміщення цінних паперів при злитті юридичних осіб, до яких відноситься конвертація. Крім цього, договір визначає кількість цінних паперів кожної категорії (типу, серії) кожної юридичної особи, яка бере участь у злитті, що конвертуються в один цінний папір юридичної особи, створюваної в результаті злиття. Аналогічні вимоги з урахуванням наявної специфіки необхідно встановити й відносно договору про приєднання.

Вважаємо, що включення таких загальних цільових договорів, як договори про реорганізацію юридичних осіб, у структуру ЦК України дозволить впорядкувати правове регулювання процесів їх реорганізації, послужить надійною гарантією захисту прав їх учасників (акціонерів) і кредиторів.

Список бібліографічних посилань

1. Ем В. С., Козлова Н. В. Учредительный договор: понятие, содержание, сущность и правовая природа. *Законодательство*. 2000. № 3. С. 5–14.
2. Киячук И. Т. Понятие и сущность договора о слиянии (присоединении) по праву РФ и Германии. *Вестник Российского университета дружбы народов. Серия «Юридические науки»*. 2010. № 1. С. 64–71.
3. Савельев А. Б. Договоры слияния и присоединения как соглашения о совместной деятельности // Арбитражный суд Кировской области : сайт. URL: http://www.kirov.arbitr.ru/press/press_self/244.html (дата звернення: 13.03.2019).
4. Козлова Н. В. Правосубъектность юридического лица. М. : Статут, 2005. 476 с.
5. Карлин А. А. Реорганизация акционерного общества : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. М., 2004. 25 с.

6. Аиткулов Т. Д. Некоторые аспекты правового регулирования слияния и присоединения акционерных обществ в праве Российской Федерации и ФРГ. *Актуальные проблемы гражданского права*. 2002. Вып. 4. С. 1–74.

Одержано 11.04.2019

УДК 34.023

Жанна Вікторівна ЗАВАЛЬНА,

професор кафедри цивільно-правових дисциплін

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

доктор юридичних наук, професор;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6511-2482>

ВПЛИВ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ НА ДИНАМІКУ ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН

Розірваність між природною сутністю та сприйняттям особою своєї правосуб'єктності, правового статусу інших осіб, призводить до втрати орієнтиру щодо свого місця у соціумі, нерозуміння своїх завдань і функцій, загублення цілей. Здійснюючи аналіз вивчення проблеми особливостей правового регулювання приватних відносин та невиконання обов'язків сторонами у відносинах приватно-правової сфери, були зроблені проміжні висновки відображені у нижченаведених тезах.

Наведені висновки, що були зроблені в результаті дослідження проведеного із врахуванням сучасних досліджень в соціальній, психологічній та політичних науках. Основою для проведення дослідження стали праці сучасних зарубіжних науковців філософів, соціологів, психологів, політологів: «Я-концепція» Карла Роджерса [Rogers C., 1961]; концепція Абрагама Маслоу щодо самоактуалізації, цінностей та потреб людини [Maslow A. H., 1968]; концепція В. Франкла співвідношення потенції людини та співвідношення їх із трансцендентних цінностями та сенсом життя [Frankl V. E., 1979]; Концепція самопрезентації в прагматичному та міждисциплінарному підході Ірвінга Гофмана [Goffman E., 1959]; Теорія комунікативної дії Юргена Хабермаса [J. Habermas, 1981]; Концепт симулярів та симуляції Жана Бодріяра [Jean Baudrillard, 1981].

1. Самоідентифікація це внутрішній стан і внутрішнє самоототожнення із своїм внутрішнім «Я». У разі співпадіння самоусвідомлення та самоідентифікації із нормами, що пропонує суспільна група, держава встановлюється внутрішнє переконання в правильності цілі існування та місця в об'єктивній реальності. Створюється стійка впевненість, що робиш правильно, переконання у вірності дій та задоволення від досягнутого результату, впевненість, що це саме той результат, який очікувався. Дане відчуття є довірою до себе, до свого відчуття місця а часу своєї ролі в суспільстві, зокрема як суб'єкта певних відносин, в тому числі правових. Довіра досягається досягненням рівноваги між бажаним та досягненням цього в дійсності. Підтримка відчуття довіри відбувається завдяки